

Ivana Prijatelj-Pavičić

SPLIT ART PROJEKT 1996.

UDK: 75.036 : 06.064(497.5 Split) "1996"
Primljeno: 10. I. 1997.

Ivana Prijatelj-Pavičić
21000 Split, HR
Kneza Višeslava 24

U prikazu autorica obrađuje niz izložaba hrvatskih mladih umjetnika koje su bile predstavljene splitskoj publici u okviru izlagačke manifestacije Split Art projekt.

Čini se da je krizno razdoblje za splitsku izložbenu scenu, koje se poklapalo s bolnim razdobljem Domovinskog rata i vremenom neposredno nakon njega, kada su kontakti Splita sa suvremenim likovnim zbivanjima u Hrvatskoj bili prekinuti, ostalo za nama. Konkretno, kad je riječ o najsuvremenijim likovnim zbivanjima na našim prostorima, novi dah iz metropole donosi Gripe - Art Projekt Tonija Horvatića 1995. g., koji je Splitsćanima predstavio nova ostvarenja nekadašnjih članova Gorgone, skupine koja je veoma značajna za povijest avangardnih likovnih kretanja u nas. Sljedeći projekt, koji će bitno obogatiti taj aspekt naše izlagačke scene, jest Split-Art projekt. Tijekom 1996. godine u nekoliko splitskih galerijskih prostora autor i duša tog "one-man" projekta, mladi splitski povjesničar umjetnosti Božo Majstorović predstavio je desetak hrvatskih umjetnika mlade generacije iz triju važnih hrvatskih centara, Zagreba, Rijeke i Dubrovnika. Osim zagrebačkog slikara Borisa Demura (rođen 1951.), svi su rođeni šezdesetih godina, što, dakako, višestruko određuje njihovo stvaralaštvo.

Premda se na prvi pogled izloženi umjetnici doimaju predstavnicima različitih likovnih praksi, nije teško naći provodnu liniju koja ih spaja i čini jedinstvenom skupinom. Kao takvi već su prepoznati od hrvatske suvremene kritike, i predstavljani u različitim skupnim izložbenim projektima, poput nekoliko manifestacija koje je podupro Sorosev Centar za suvremenu umjetnost, od Zagreba do Dubrovnika te salona i biennala mladih u Zagrebu i Rijeci, pa i izvan domovine, primjerice na Biennalu mladih stvaralaca europskog Mediterana 1994. godine u Lisabonu.¹⁾

Split Art projekt nije samo izvješće o situaciji u hrvatskoj modernoj umjetnosti, o njezinu krilu koje čine mladi umjetnici, već i reprezentativan isječak nečega što čini hrvatsku postmodernu umjetnost. Naime, djela i umjetničke poetike izabranika Bože Majstorovića nose tipična svojstva vremena kojemu pripadaju.

1.

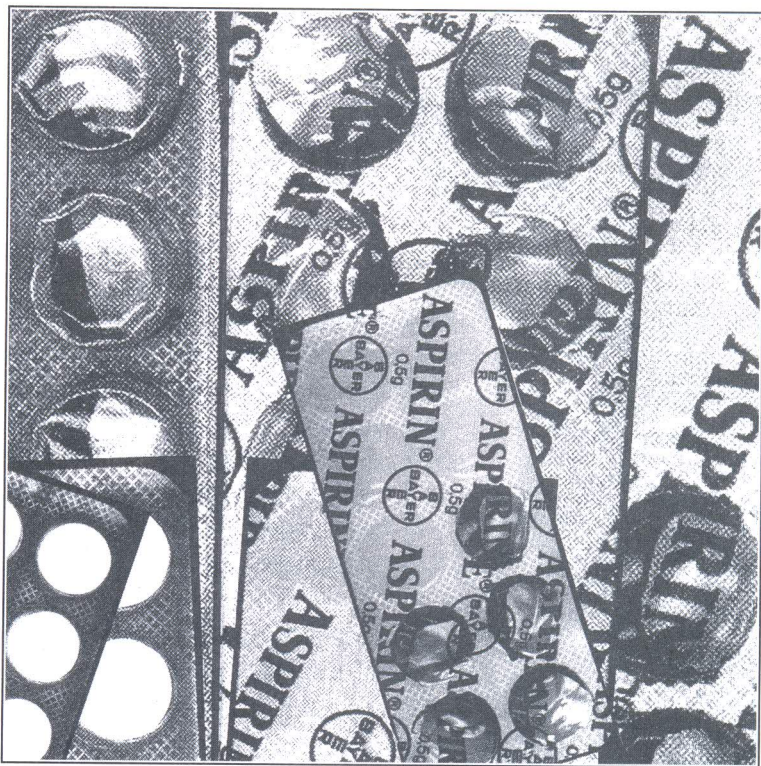
Kao u definiciji o postmodernoj umjetnosti, kod predstavljene skupine vrlo se jasno očituje raskid s totalizirajućim tendencijama i ideologijama modernizma.²⁾ Kod Split Art projekta riječ je o pluralizmu različitih izraza s njihovim specifičnim tradicijama i autonomijom.

Projekt Bože Majstorovića nudi uvid u umjetnost mladih Hrvatske, u raznolikost njihova umjetničkog stvaralaštva. U cjelini gledano, u djelima predstavnika ove generacije očituje se sklonost eksperimentiranju različitim umjetničkim praksama, tehnikama i materijalima. Nadalje, kao što je dobro zapazila Nataša Ivančević u predgovoru Riječkog biennala 1994. godine, generaciju rođenu šezdesetih godina karakterizira i "bijeg od dvodimenzionalnog slikarskog platna u prostor".³⁾ Njihovo istraživanje u slikarstvu usmjereno je prema piktoplastici, skulptura k objektu i instalaciji, video prema videoinstalaciji. Instalacija dominira kao tema, postupak i poetika. U tim svojim različitim vidovima prostornih insecija mladi umjetnici barataju s različitim oblicima kontekstualnosti, kao što su postupci dekontekstualizacije, rekontekstualizacije, unošenje elemenata cinizma, i slično.

Tu je situaciju u hrvatskoj umjetnosti mladih - odnosno jedan njezin isječak - Božo Majstorović pokušao prenijeti u Split. Kao općenito u ikonosferi ove generacije, kod izloženih autora nalazimo svega pomalo, od intervencija u prostoru do dinamičnih, gotovo klasičnih skulpturalnih formi i asamblaža, od lirske apstrakcije i ekspresionističke slikarske i kiparske tradicije do pop-arta. Dok jedni parodiraju aktualni društveni kontekst (R. Šimrak, D. Mezak),⁴⁾ drugi razmišljaju o prapočetima i primarnim elementima. Ovo posljednje npr. pratimo u primjerima kao što su spiralno slikarstvo Borisa Demura,⁵⁾ koje nastavlja tradiciju *action-paintinga* i umjetničke geste, ili slikarstvo Melite Sorole Staničić (1964.),⁶⁾ u čijim se djelima pak očituju tradicija apstraktnog ekspresionizma, odnosno tendencije pročišćavanja slikarskog izraza sve do svođenja na jednostavne geometrijske oblike.

Karakterističan primjer tog postmodernog preplitanja i cijepljenja umjetničkih izraza u devedesetim godinama jest i osebujna kombinacija slikarstva, instalacije i videa u poetici Davora Mezaka (1966.). Riječ je o jednome od značajnijih mladih predstavnika video-umjetnosti, koji u svom djelu preispituje posljedice postin-

dustrijskog društva. Na sasvim drugi način toj temi prilazi Robert Šimrak (1966.). U svom neopopizmu (sam umjetnik odbija etiketu retro-pop artista) odbacuje ideološke i političke poruke i sve moguće totalizacije koje se pripisuju predmetima naše civilizacije, od stripa i reklamnih citata, do putovnica, singlica i aspirina. Njegovu poetiku B. Majstorović vrlo precizno definira, u predgovoru u katalogu izložbe: *"Estetikom potrošnosti, naglašenom uporabom kratkovjekog materijala, simulirao svijet i svijest potrošačkog društva, gdje je vijek trajanja irelevantna kategorija, i istovremeno čini diverziju na klasično poimanje umjetničkog djela kao neprolazne materijalne i duhovne vrijednosti."*⁷⁾

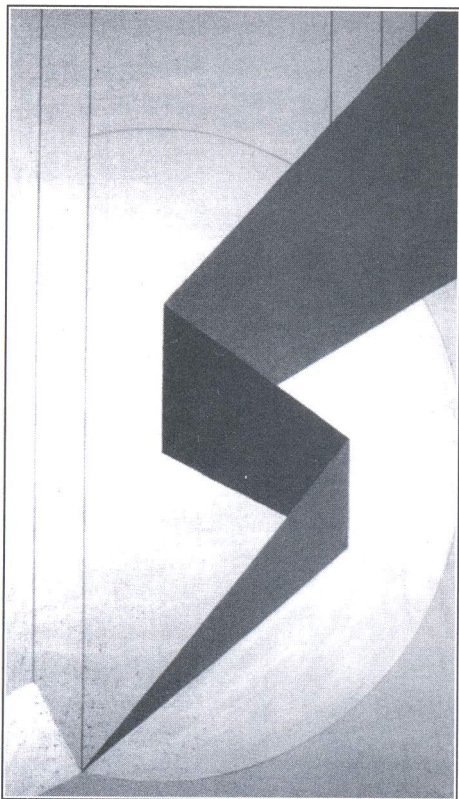
Robert Šimrak: detalj slike

U postmodernoj skulpturi "anything goes". Tipičan primjer one njezine grane koja nastavlja na istraživanju različitih tradicija iz povijesti modernog kiparstva jesu dinamične konstruktivističke forme rađene od drveta, metala i skaja Subotičanina Daniela Kovača (1966.). Riječ je o autoru koji je već pobrao i prestižna domaća i inozemna priznanja za svoja ostvarenja.⁸⁾

Vitold Košir (1966.) u svojim skulpturama od odbačenog industrijskog metala gradi mistične hramove, oltare i glazbala, u koje upreda simboliku liturgijske glazbe i glagoljice.⁹⁾ Kad smo kod kontekstualnosti u suvremenoj skulpturi, ne smijemo izostaviti instalacije od pleksi-stakla, metalnih legura, cementa i drva snažnog poetskog naboja Puljanina Đanina Božića (1961.)¹⁰⁾

Za Dubravku Lošić (1964.) možemo reći da se nalazi u samome vrhu generacije o kojoj pišemo. Kvaliteta njezine umjetnosti potvrđena je ne samo od strane domaće kritike već i na njezinim inozemnim nastupima. Svi oni koji prate

suvremenu hrvatsku umjetnost, znaju za njezine kompozicije prekrivene golemim ružama rađenima od toaletnog papira. Nekoliko puta sudjelovala sa svojim izlošcima i na različitim nacionalnim umjetničkim manifestacijama u Splitu. Izložba Lošićkinih ružarija s mnoštvom crvenih, crnih ili modrih ruža u Muzejskome prostoru u Splitu još jednom je pokazala kako dubrovačka umjetnica zaslužuje sva laude koje su joj bile upućene.¹¹⁾

Nika Radić: detalj instalacije

Iz skupine umjetnika čiji je opus vezan uz neogeometrijske tendencije predstavlja se splitskoj publici mlada Zagrepčanka Nika Radić (1968.) s djelima koja pripadaju onoj graničnoj formi između slike-objekta i kipa-objekta.¹²⁾ U istu skupinu mogli bismo svrstati i slike od svijetlećih uglačanih limova Riječanina Predraga Todorovića (1966.), koje nas oduševljavaju svojim savršenim tehnicizmom.¹³⁾

Mnogi su se zapitali zašto je ovaj skupini pridodan zagrebački umjetnik Boris Demur, poznat po svojim avangardističkim nastupima u sedamdesetim godinama, ali ponajviše po spiralama, s kojima se od osamdesetih godina neprestano predstavlja. Prepoznatljivoj dinamičkoj formi spirale u svojoj umjetnosti, koja je nastavak gestualnog slikarstva, pridaje različita značenja, od prareligijskih do ekoloških. Premda na prvi pogled

Demur poetikom odudara od izloženih autora koji pripadaju generaciji šezdesetih godina, čini mi se da za njegovo uvrštavanje u Split Art projekt možemo naći nekoliko opravdanja. Kao prvo, Demurova poetika sastavni je dio postmoderne hrvatske umjetnosti, u kojoj uz navedene tendencije dominira avangardistička tradicija, osobito ona konceptualne umjetnosti. Obnova avangardističkih postupaka poklopila se s trendom nove geometrije, neokonceptualom i s različitim oblicima performancea u devedestetim godinama.¹⁴⁾ Te tendencije postmoderne "avangarde" možda bi bolje bilo zvati "retroavangardom", jer premda su izravan nastavak moderne estetike i tzv. povijesnih avangardi, nemaju njihovu ideološku podlogu.

U planu Art Projekta za 1997. jest predstavljanje hrvatskih umjetnika koji pripadaju Demurovoj generaciji, pa ovaj izbor možemo shvatiti i kao najavu ciklusa koji priprema agilni kustos fundacije Meštrović.

Niz mladih hrvatskih autora nastavilo je svoja istraživanja na tragu onoga što je započela Demurova generacija, primjerice smislu radikalizacije samog pojma umjetnosti i ispitivanja njezinih postupaka i jezika.

Božo Majstorović predstavio nam je u toku 1996. g. različite postmoderne fenomene hrvatske suvremene umjetničke scene, iliti, bolje, neka od "lica" hrvatskoga likovnog postmoderniteta. U planu je nastavak projekta, kojim bi se slika o tom aspektu naše umjetnosti višestruko dopunila.

Postavljanjem izabrane momčadi u četiri splitska prostora, Muzejskom prostoru, Foto-klubu, Etnografskom muzeju i Dioklecijanovim podrumima, B. Majstorović pokazao je još nešto što za naš grad nije nimalo irelevantno. Naime, Split Art projekt dokazuje da se unatoč nepostojanju pravoga izložbenog prostora u gradu (Podrumi su naime primjereni tek nekim aspektima suvremene umjetnosti) i uz skromna sredstva za materijalne troškove, može dati značajan prinos splitskoj umjetničkoj i općenitoj kulturnoj baštini. Time je ponovno potvrđeno da temelj dobre izlagačke politike i aktivnosti leži u pravim organizatorima.

BILJEŠKE

- 1) Iz obilne bibliografije kataloga navedenih izložaba spomenula bih, vezano uz predstavljenu skupinu, katalog Hrvatske sekcije na Biennalu mladih stvaralaca europskog Mediterana održanog u Lisabonu 1994., a predstavljene u Rijeci od 15. do 21. studenoga 1994. i katalog Biennala mladih održanog 1995. u Rijeci.
- 2) O tim tendencijama vidi u knjizi A. Velmer, *Prilog dijalektici moderne i postmoderne*, Novi Sad, 1987. str. 54-59. i u zborniku *Postmoderna, nova epoha ili zabluda*, Zagreb, 1988., u tekstovima M. Ferraris, *Postmoderna i dekonstrukcija modernog*, str. 83-89, B. Schmidt, *Postmoderne strategije zaborava. Predstavljanje jedne knjige*, str. 135.-137. i H. Paetzhold, *Simptomi postmodernoga i dijalektika moderne*, str. 256-258.

- 3) Vidi citirani katalog Hrvatske sekcije na Biennalu mladih stvaralaca europskoga Mediterana održanog u Lisabonu 1994., o. c. (1994.).
- 4) Vidi kataloge izložaba ovih autora u Splitu, B. Majstorović, *Robert Šimrak*, Muzejski prostor Split, 18. 1.-1. 2. 1996. i B. Majstorović, *Davor Mezak*, Foto klub Split, 2.-13. srpnja 1996.
- 5) B. Majstorović, *Boris Demur*, Dioklecijanovi podrumi, Split listopad - studeni 1996.
- 6) O Meliti Sorola Staničić v. u *Suvremeni riječki umjetnici, dio nove hrvatske umjetnosti*, Osijek, dvorana Waldinger, 23. siječnja - 10. veljače 1995. i u katalogu N. Ivančević, *Danino Božić, Melita Sorola Staničić, Predrag Todorović*, Split, Muzejski prostor 18. svibnja - 1. lipnja 1996.
- 7) Vidi katalog izložbe R. Šmraka u Splitu, o. c. (1996.).
- 8) O D. Kovaču v. *Biennale mladih 1995., umjetnici europskog Mediterana*, Rijeka, Moderna galerija, Labin, Lamparna, str. 35 i B. Majstorović, *Daniel Kovač*, Muzejski prostor Split, studeni - prosinac 1996.
- 9) B. Majstorović, *Vitold Košir*, Muzejski prostor Split 22. 2 - 8. 3. 1996.
- 10) N. Ivančević, *Danino Božić, Melita Sorola Staničić, Predrag Todorović*, o. c. (1996.).
- 11) B. Majstovorić, *Dubravka Lošić*, Muzejski prostor, Split 21. 3. - 5. 4. 1996.
- 12) V. Babić, *Nika Radić*, Etnografski muzej Split, 16.- 30. srpnja 1996.
- 13) N. Ivančević, *Danino Božić, Melita Sorola Staničić, Predrag Todorović*, o. c. (1996.).
- 14) J. Denegri, *Teze za drugu liniju*, Quorum 1, god. VII, Zagreb, 1991., str. 167-176.